

С.К. ГРЕЧАНЮК,
кандидат юридичних наук
(Чернігівський державний педагогічний
університет ім. Т.Г. Шевченка)

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ключові слова: кримінально-виконавча служба, засоби масової інформації, взаємодія.

Питання інформаційного забезпечення певних суспільних відносин є об'єктом досліджень як українських, так і зарубіжних вчених. Зокрема, різні аспекти інформаційних відносин досліджені у дисертаціях І.В. Арістової, Б.А. Кормича, О.Г. Фролової, О.В. Кохановської, Ю.Є. Максименко, Н.В. Кушакової, О.В. Олійника, Є.В. Петрова, А.В. Пазюка, Д.Я. Семир'янова, Ю.В. Стеценка, О.О. Кулініч, Н.Б. Новицької, О.В. Логінова, Ю.П. Бурило, І.С. Стаценко-Сургучової, Ю.О. Легези, О.В. Нестеренко, О.В. Сирового та ін. Проте засади використання інформаційних технологій в діяльності органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України та взаємодії зазначених органів й установ із засобами масової інформації в Україні не досліджувалися. Тому актуальним, на наш погляд, є дослідження організаційних засад взаємодії органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України (далі — ДКВС) із засобами масової інформації (далі — ЗМІ).

Метою статті є дослідження окремих засад взаємодії органів та установ ДКВС із засобами масової інформації щодо інформування громадськості про реальний стан у сфері виконання кримінальних покарань

та формування на основі цього відповідного іміджу органів та установ зазначеної служби.

Масова інформація є одним з основних об'єктів інформаційно-правових відносин, що існують між суб'єктами інформаційного права, тобто конкретними індивідами, організаціями, органами, групами осіб, які беруть участь у процесі виготовлення, поширення, споживання й використання інформації і які наділені відповідними правами та обов'язками щодо цих інформаційних відносин.

З урахуванням зазначеного, інформацію у контексті діяльності ЗМІ можна визначити як зібрані або отримані будь-яким законним способом автором або колективом авторів відомості та повідомлення, які систематизовані та оброблені певним чином. Вони являють собою продукт інтелектуальної творчої діяльності, представлений в об'єктивній формі на матеріальному носії або в базі даних і відображає розмаїтість процесів у житті суспільства, держави й кожного його члена з метою подальшого його використання та (або) споживання.

Слід погодитися з Б.А. Кормичем у тому, що суспільне використання інформації передбачає наявність певних природних

та соціальних правил і законів, за якими інформація переміщується від одного індивіда до іншого. Останнє дозволяє говорити про таке явище як суспільний обіг інформації, що охоплює будь-яку інформацію, яка є оприлюдненою для суспільного використання і передається від однієї особи до іншої. Цей обіг інформації регулюється як правовими, так і моральними нормами.

Окремо існує правовий обіг інформації, який охоплює лише ту частину суспільного обігу інформації, відносини щодо організації та передачі якої врегульовані правовими нормами. Таким чином, лише та інформація, що передбачена законодавством, а також суспільні відносини, що виникають з приводу збору, обробки, зберігання та розповсюдження такої інформації, можуть виступати предметом інформаційної безпеки [1, 378].

Серед різних державних та громадських інституцій (органів влади, громадських об'єднань та ін.) значна роль у формуванні демократичного устрою та вільного громадянського суспільства традиційно відводиться ЗМІ. На нашу думку, діяльність ЗМІ безпосередньо пов'язана зі свободою масової інформації, яка означає вільне (безперешкодне) поширення через зазначені засоби будь-якої інформації, крім тієї, яка заборонена законом до оприлюднення та поширення (зокрема, конфіденційної, а також яка містить відомості, що становлять державну таємницю, тощо), відбиття в цій інформації плюралізму, а також заборона цензури.

У сучасних умовах актуальним та досить ефективним засобом реалізації прав та свобод людини і громадянина є інформаційне забезпечення різних сфер діяльності. Це пов'язано з тим, що без належного інформаційного забезпечення в сучасних умовах стає неможливим або малоефективним вирішення будь-яких соціальних питань, а тим більше на загальнодержавному рівні [5, 14—15], тобто вільне масове поширення інформації є основою діючого захисту прав і свобод людини, адже тільки таким чином буде сформована гро-

мадська думка, яка буде адекватною подіям, що відбуваються, і відповідно буде сформована можливість реально впливати на саме суспільство й державну владу.

Взаємодію в кримінально-виконавчій системі, на думку Ю.О. Чайки, можна визначити як спільну діяльність елементів системи, що займають рівноправне положення, спрямовану на вирішення загальних завдань [3, 443].

Щодо органів та установ ДКВС та ЗМІ, то взаємодія означає об'єктивно існуючі взаємозв'язки, які проявляються в процесі їхнього взаємовпливу та використання можливостей один одного для досягнення власних та суспільних цілей цих систем. У наведеному визначенні взаємодія розглядається виходячи з спільної діяльності та спільності цілей. Важливою умовою здійснення взаємодії органів та установ ДКВС та ЗМІ є погодженість дій її всіх суб'єктів у часі. Кожний з зазначених суб'єктів повинен чітко розуміти відведену йому роль у взаємодії і вчасно включатися в діяльність іншого.

Взаємодія є однією з функцій управління, організаційною технологією. У даному контексті технологія з позиції структурно-логічного аналізу включає суб'єктів, мету взаємодії, механізм реалізації.

Взаємодія органів та установ ДКВС із ЗМІ недостатньо регламентована правом. Крім того, спрямованість взаємодії багато в чому визначається цілями взаємодії органів та установ ДКВС та ЗМІ, оскільки вони належать до різних соціальних інститутів. Результативність взаємодії багато в чому залежить від діяльності осіб, які організують взаємодію. Взаємодія органів та установ ДКВС та ЗМІ повинна здійснюватися відповідно до приписів законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють як спільну діяльність, так і порядок функціонування кожного із суб'єктів окремо, а також в умовах чіткого розмежування компетенції взаємодіючих органів.

Форми взаємодії можна поділити на форми організації взаємодії та форми її

здійснення. Форми організації взаємодії визначають, яким чином узгоджуються дії, які необхідні для суб'єктів на даному етапі, а форми здійснення взаємодії — яким чином його учасники вирішують свої завдання. Ділові зв'язки та взаємодія припускають взаємний обмін інформацією, узгодження окремих заходів, спільне планування й реалізацію намічених заходів.

Організацію взаємодії можна визначити як управлінську діяльність, спрямовану на організацію функціонування взаємодіючих суб'єктів, узгодження та об'єднання спільних зусиль і можливостей, використання переваг спільної діяльності з метою найбільш успішного вирішення загальних завдань.

У межах своєї компетенції органи та установи ДКВС та ЗМІ є самостійними і мають можливість приймати будь-які рішення, пов'язані з реалізацією власних повноважень. Однак у процесі взаємодії вони не повинні обмежувати ініціативу один одного. Компетенція дозволяє забезпечувати законність процесу взаємодії, дає можливість суб'єктам правовідносин орієнтуватися в повноваженнях під час організації взаємодії [4].

На підставі викладеного можна стверджувати, що взаємодія органів та установ ДКВС та ЗМІ — це спільна, погоджена за цілями (завданнями), місцем і часом діяльність персоналу органів та установ ДКВС та ЗМІ щодо можливості комплексного використання ними всіх наданих засобів в інтересах всіх учасників взаємодії.

Роль засобів масової інформації в суспільстві багатопланова. Співробітництво та взаємодія із ЗМІ є фактично пріоритетним напрямом діяльності всіх органів державної влади та громадських формувань у демократичній державі. Повною мірою це відноситься і органів та установ ДКВС, які майже всю історію своєї діяльності залишалися закритими для суспільства.

ЗМІ стали реальною владою, безпосереднім елементом демократії, значення якого не поступається ролі діяльності інших галузей державної влади. Нові мож-

ливості відкриваються перед ЗМІ у зв'язку із глобалізацією інформаційної системи та переходом до інформаційного суспільства. Інформаційно-комунікаційні технології радикально змінять місцеві національні та глобальні соціально-економічні й політичні інститути [2, 31].

Аналіз публікацій і відеорепортажів у національній і закордонній пресі показав, що поступовий перехід кримінально-виконавчої системи під юрисдикцію Міністерства юстиції України є важливим етапом реформування системи як складової частини реформи кримінальної юстиції держави. На погляд більшості фахівців, які відстоюють позицію необхідності такого зміни статусу, ця міра дозволила забезпечити більш високі гарантії дотримання законності й прав людини в місцях позбавлення волі. Таким чином, кримінально-виконавча система набуває статусу, який повністю відповідає стандартам західноєвропейських країн. Реформування кримінально-виконавчої системи України безпосередньо пов'язане з лібералізацією каральної політики держави, включаючи удосконалювання діяльності ЗМІ в цій сфері.

Реформування кримінально-виконавчої системи варто розглядати як складову частину удосконалення, що передбачає зміни у бік поліпшення діяльності системи, підвищення ефективності та дієвості реалізації цілей і завдань, поставлених перед установами та органами кримінально-виконавчої системи не тільки в правовій сфері, але й соціально-економічної, педагогічній, науковій. Відкритість кримінально-виконавчої системи для громадського контролю дає можливість залучення до діяльності ЗМІ більшої кількості інституцій. Тому сукупність прийнятих заходів приводить до зміни внутрішньої сутності та ідеології діяльності установ та органів ДКВС, їхньої переорієнтації в центри соціальної реабілітації та у зв'язку із цим підвищення значимості системи виконання покарань для нормального життя суспільства.

Результати дослідження свідчать, що

основним джерелом відомостей для громадськості про діяльність установ й органів ДКВС, про саму кримінально-виконавчу систему і проведення кримінально-виконавчої політики держави є повідомлення ЗМІ. Можливості преси, радіо, телебачення, мережі Інтернет багато в чому визначаються характером й обсягом інформації, зокрема, про застосування покарань, умов відбування покарань, призначених судом, діяльності установ виконання покарань, про стан соціальної захищеності персоналу ДКВС. Вони повинні мати доступ до інформації про діяльність системи установ й органів виконання покарань, за винятком тих випадків, коли це не допускається нормами права, порушує основні права і законні інтереси громадян. Тим більше, що право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір передбачено Конституцією України (ч. 2 ст. 34).

Слід зазначити, що інформація може поширюватися через центральні засоби масової інформації; центральні друковані засоби масової інформації; центральні електронні аудіозасоби масової інформації; центральні відеоресурси масової інформації; засоби друкованої інформації різних відомств; електронні мережі масової комунікації Інтернет; регіональні засоби масової інформації; засоби друкованої інформації, телебачення в територіальних органах ДКВС (внутрішньовідомчі засоби масової інформації).

До внутрішньовідомчих необхідно віднести в першу чергу багатотиражну газету «Закон і обов'язок». Її діяльність спрямована на інформування громади про сучасний стан та перспективи реформування діяльності системи органів та установ ДКВС, реалізацію принципів удосконалення кримінально-виконавчої системи, каральної політики держави шляхом реалізації її основних принципів у діяльності органів та установ ДКВС, забезпечення безпеки життєдіяльності суспільства й окремих його членів, стабілізації взаємо-

дії управлінських структур всіх підрозділів кримінально-виконавчої системи України з органами влади, громадськими організаціями та релігійними конфесіями. Ця діяльність зводиться до наступного:

- формування позитивної громадської думки про діяльність органів та установ ДКВС України;
- своєчасного й об'єктивного інформування української та закордонної громадськості, а також самого персоналу про роботу органів та установ ДКВС, їх службову діяльність та важливі події у повсякденному житті;
- надання методичної та інформаційної допомоги ЗМІ територіальних органів ДКВС (у разі наявності останніх);
- моніторингу опублікованих у пресі відомостей і матеріалів з проблематики функціонування кримінально-виконавчої системи, публікації в разі необхідності спростувань недостовірної або неправдивої інформації;
- участі ЗМІ в організації і підтримці інформаційних проєктів, у яких поєднуються інтереси ДКВС та широкої аудиторії;
- участі у підготовці та виданні різноманітної інформаційно-презентаційної продукції (починаючи від прес-релізів і до виготовлення спеціальних брошур, що сприяють підвищенню позитивного іміджу кримінально-виконавчої системи України);
- участі в удосконаленні виховної роботи із засудженими;
- участі друкованих та електронних громадських та відомчих засобів масової інформації в удосконаленні правового регулювання виконання покарань.

Підсумовуючи, можна зазначити, що під удосконалюючим впливом на кримінально-виконавчу систему України з позицій організації взаємодії ЗМІ з ор-

ганами та установами ДКВС, на наш погляд, необхідно розуміти будь-які дії відповідного персоналу друкованих, радіо- та відеоресурсів масової інформації, які, об'єктивно відображаючи позитивні зрушення, що відбуваються в діяльності органів та установ ДКВС, і зміни, що сприяють боротьбі з найбільш актуальною про-

блемою сучасного суспільства — злочинністю, криміналізацією й правовим нігілізмом, впливають на формування в громадській свідомості об'єктивного та позитивного іміджу ДКВС України, зміцнення її позицій як ефективної складової правоохоронної системи України.

Список літератури:

1. *Кормич Б.А.* Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Б.А. Кормич. — Одеса: Одеська національна юридична академія, 2004. — 428 с.
2. *Лукашук И.И.* Глобализация, государство, право, XXI век / И.И. Лукашук. — М.: Спарк, 2000. — 280 с.
3. Организация управления в уголовно-исполнительной системе: учебник: В 3 т. / [под общ. ред. Ю.А. Чайки]. — Рязань: Академия права и управления Минюста России, 2002.
4. *Пронина В.* Совершенствование законодательства о центральных органах управления / В. Пронина // Хозяйство и право. — 1993. — № 5.
5. *Стеценко Ю.В.* Науково-методичні засади використання засобів масової інформації при розслідуванні злочинів: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Ю.В. Стеценко. — К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2006 — 236 с.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена комплексному исследованию организационно-правовых основ взаимодействия органов и учреждений Государственной уголовно-исполнительной службы Украины со средствами массовой информации.

SUMMARY

The article is devoted to complex research of organizationally legal bases of interaction of organs and establishments of Government criminally-executive service of Ukraine with mass medias.

Рекомендовано кафедрою кримінального процесу та криміналістики

Подано 08.02.10